

LDD-programma Vlaamse verkiezingen
zaterdag 21 maart 2009
Thermae Palace Hotel Oostende

Vlaanderen studeert

De hamvraag is hoe we de kwaliteit van ons onderwijs kunnen verbeteren en de hoogwaardigheid van de uitgereikte diploma's in de toekomst verder kunnen garanderen.

We lopen school om kennis te verwerven, algemene en professionele kennis. Om sociale vaardigheden aan te leren en ons sociaal weerbaar te leren opstellen in de maatschappij. Investeren in onderwijs betekent dus investeren in competitiviteit en de slaagkansen van alle jongeren op de internationale arbeidsmarkt, ook van de kansarmen.

Hiervoor hebben we gemotiveerde, deskundige, enthousiaste, creatieve en gewaardeerde leraren nodig die een hoogstaande opleiding kunnen krijgen om hun brede taakinvinging te kunnen vervullen. Dit impliceert dat zij zowel kunnen omgaan met leerlingen met een leerachterstand als met hoogbegaafden.

Om het onderwijzend personeel permanent gemotiveerd te houden voorzien we in loopbaanbegeleiding via het permanent inhoudelijk en pedagogisch bijscholen van leerkrachten door professionele navorsers. Het volgen van deze bijscholing zal financieel worden gestimuleerd.

We streven naar een maximale zelfstandigheid voor elke onderwijsinstelling. Als de school de algemene leerplannen, de diplomavooraarden en de grondwettelijke en civiele waarden van onze samenleving respecteert, heeft ze het recht haar eigen filosofische, religieuze en pedagogische klemtonen te leggen. Het pedagogisch project dat elke school vrij opstelt, is de enige evaluatiebasis voor de onderwijsinspectie, die regelmatig als controle-orgaan zal optreden. Scholen moeten een zo groot mogelijke autonomie hebben binnen de bestaande netten: van schoolnet veranderen of uit een bestaand net uittreden moet zo soepel mogelijk worden.

Opvoeden is in de eerste plaats de taak van de ouders, de school werkt slechts aanvullend. Ontstaan er problemen met jongeren die zich systematisch storend opstellen, dan moet de school het recht hebben om deze jongeren naar een aangepaste school te sturen. Kinderen met zware gedragsstoornissen horen niet thuis in gewone scholen maar in instellingen die op gepaste manier kunnen beantwoorden aan hun bijzondere noden (instellingen voor Bijzondere Jeugdzorg, BLO, BUSO).

Ouders moeten erop toezien dat hun kinderen onderwijs volgen. Ze moeten hun kinderen dus regelmatig de lessen laten bijwonen op school of zelf instaan voor aangepast onderwijs indien ze kiezen voor thuisonderwijs. Nemen ze wat thuisonderwijs betreft onvoldoende verantwoordelijkheid op, willen we hen verplichten hun kind school te laten lopen. Jongeren die vaak spijbelen verstoren de goede organisatie van de school. Als ouders dit toelaten zal het kindergeld (opvoedingsloon) geheel of gedeeltelijk worden ingehouden.

Het volgen van het kleuteronderwijs moet zoveel mogelijk worden aangemoedigd om te vermijden dat leerlingen met een achterstand inzake taalkennis en sociale vaardigheden aan het lager onderwijs moeten beginnen. Om te garanderen dat het algemeen niveau van de school niet wordt belast mogen de kleuters, alvorens de lagere school aan te vatten, geen taalachterstand hebben.

Het watervaleffect is een gekende kwaal in ons onderwijssysteem. Ouders maken soms een verkeerde inschatting van de mogelijkheden van hun kinderen en sturen hen naar een richting waarvoor zij niet geschikt zijn. Deze kinderen hebben daardoor veelal te kampen met leerstoornissen en verliezen hierdoor meestal kostbare tijd door van richting te moeten veranderen. We bestrijden dit watervaleffect door het studie-advies op het einde van de lagere school te versterken en daarin heeft het CLB - het Centrum voor Leerlingenbegeleiding - een belangrijkere rol te spelen dan vandaag het geval is. Het CLB dient echt een adviserende functie te hebben. Dit kan slechts mits het grondig hervormen van het CLB in een uniform, niet netgebonden en onverzuild CLB. Een wetenschappelijk onderbouwde uitgebreide test van de algemene kennis en vaardigheid moet uitwijzen welke de meest aangewezen studierichting voor de leerling is. Het watervaleffect wordt ook aangepakt door kinderen in de lagere school meer vertrouwd te maken met technische en manuele vaardigheden en hen te informeren over de knelpuntheroepen. Kinderen die zich daartoe meer groepen voelen, zullen bij het verlaten van de lagere school spontaan hun voorkeur laten blijken voor het technisch of beroepsopleiding.

Anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs volgen, ongeacht hun leeftijd, verplicht minstens één jaar een intensieve taaltraining en/of slagen in een taaltest aangepast aan hun leeftijd, alvorens in het reguliere onderwijs te worden geïntegreerd.

Leerlingen met lichte leerstoornissen, zoals leesstoornissen, schrijfstoornissen, tekenstoornissen en ADHD (leerzorgniveau II) moeten zoveel mogelijk in het gewone onderwijs geïntegreerd worden. Om deze leerlingen beter op te vangen wordt gestreefd naar kleinere klassen. Vandaag worden leerlingen met lichte leerstoornissen door bijzondere leerkrachten tijdens de lessen begeleid (GOK en BPT). Er moet onderzocht worden of we dit anders kunnen aanpakken door deze kinderen op te vangen in kleinere klassen.

De leerlingen met zware gedragsstoornissen en een sterke cognitieve achterstand (leerzorgniveau III en IV) horen niet in het gewone onderwijs thuis. Zij moeten opgevangen worden in het BLO en het BUSO. We hervormen daartoe het BUSO, gekoppeld aan een naamsverandering die de maatschappelijke visie op deze onderwijsvorm opwaardeert.

Hoogbegaafde leerlingen zijn zo ver voorop in hun ontwikkeling dat zij zich in de les vervelen. Dit leidt tot gedragsstoornissen en zelfs tot een hoge graad van zelfmoorden. Wij zorgen ervoor dat het omgaan met hoogbegaafden, ingebouwd wordt in het opleidingspakket van leerkrachten. Deze leerlingen moeten ook de kans krijgen om vlot naar hogere klassen over te stappen mits de nodige sociale begeleiding. Investeren in sociale vaardigheden bij hoogbegaafden is geen overbodige luxe!

Wij willen het vak Economie veralgemeend invoeren, zodat leerlingen in alle studierichtingen meer vertrouwd worden met het belang en de werking van de bedrijfswereld. Hiermee willen we ook het gebrek aan ondernemersmentaliteit opvangen en de jongeren van jongs af aan financiële intelligentie bijbrengen: hen met geld leren omgaan en begrippen als 'beleggen', 'sparen' en 'investeren' bijbrengen om persoonlijk financieel gezond te blijven. Permanent overleg tussen het onderwijs en de bedrijven moet het wetenschappelijk onderzoek, het ondernemerschap bij jongeren, de permanente technische bijscholing van leerkrachten in het technisch- en beroepsonderwijs en de noodzakelijke praktijkgerichte bedrijfservaring van leerlingen uit het technisch- en beroepsonderwijs stimuleren. Daarnaast pleiten we voor meer aandacht voor de talen Frans en Engels, en dit vanaf het lager onderwijs.

We streven ook naar een nieuwe dagindeling voor de leerlingen. Ideaal zou zijn om tijdens de voormiddagen énkél kennisvakken te doceren, terwijl in de namiddag minder kennisintensieve vakken (praktijkvakken, muziek, sport, cultuur, enz.) aan bod komen. Sowieso moeten er meer uren sport en ontspanning in het leerpakket worden opgenomen, waarbij leerlingen onder begeleiding van 'specialisten' verschillende sporttakken kunnen proeven. Een 'pro' in een bepaalde discipline zou de leerlingen kunnen initiëren in de minder 'klassieke' sporten, zoals muurklimmen, allerlei vormen van atletiek, baseball, enz.

Een systeem waarbij de theorievakken gescheiden worden gedoceerd, leidt tot apartheid, en de basis van de ontwikkeling is juist de school. We zorgen er dan ook voor dat met uitzondering van de religieus of moraal-filosofisch geïnspireerde lessen (godsdiens, zedenleer, ...) alle schoolactiviteiten gemeenschappelijk georganiseerd worden, inclusief het schoolzwemmen.

Ethiek op school is soms ver te zoeken vandaag. Orde en discipline moeten daarom uit de taboesfeer worden gehaald. Een school kan maar goed functioneren en leerlingen kunnen maar uitgroeien tot sociaal vaardige mensen als de leerkrachten en de schooldirectie opnieuw autoriteit uitstralen en orde en discipline hanteren.

Het terugdringen van het watervaleffect en het herwaarderen van de richtingen uit het beroepsonderwijs zal niet kunnen beletten dat een aantal jongeren in deze richting effectief schoolmoe zijn. Door hen te verplichten verder school te lopen worden zij ongelukkig en verstoren zij de normale werking van de school. Wij verlagen daartoe de leerplicht tot 16 jaar. Een leerling kan de school verlaten na het tweede jaar van de tweede graad.

Leerlingen moeten de kans krijgen om zich verder te vervolmaken via 'training on the job'. De school en het bedrijfsleven moeten daarom intensief kunnen samenwerken. De ex-leerling kan dan via een bekwaamheidsproef een 'certificaat van vakbekwaamheid' bekomen. Om die proef te mogen afleggen moet de leerling geslaagd zijn in het 2^e jaar van de 2^e graad en kunnen aantonen tenminste 2 jaar in de betreffende vakdiscipline te zijn tewerkgesteld. In een kennissamenleving zijn opleiding en vorming een constante doorheen de hele loopbaan. We moeten dus bruggen bouwen tussen onderwijs en werkplekleren, tussen school en vorming.

We zorgen ervoor dat leerlingen uit het beroepsonderwijs die de derde graad hebben behaald de kans krijgen om een zevende specialisatiejaar te volgen. Als zij op het einde van dit specialisatiejaar geslaagd zijn, wordt hen de mogelijkheid geboden om hoger onderwijs aan te vatten.

Naast hun vorming op het vlak van beroepsbekwaamheid schenken wij blijvende aandacht aan de algemene vorming van de leerlingen in het beroepsonderwijs. De algemene vorming wordt het best gedoceerd door vakbekwame leraren die hun bijzondere kennis over een vakgebied in de lessen kunnen valoriseren. Het 'Project Algemene Vakken' (PAV) en 'Integrale Opdrachten' (IO) waarbij de afzonderlijke vakken niet meer op zichzelf staan, maar door éénzelfde leerkracht op een zogenaamd samenhangende wijze worden gedoceerd, worden dus definitief stop gezet. Hierdoor worden leraren immers gedwongen les te geven over materies en onderwerpen waarvoor zij niet of onvoldoende werden opgeleid. De algemene vakken in het beroepsonderwijs dienen dan ook exclusief te worden gegeven door de leraren die voor deze vakken zijn opgeleid.

Om te vermijden dat directieleden zich vastbijten in hun functies en in de school zogenaamde 'machtsbastionnetjes' uitbouwen, zorgen wij ervoor dat directiefuncties in principe een tijdelijk karakter krijgen. Daartoe wordt gestreefd naar termijnen van vijf jaar, die met inspraak van de ouder- of de leerlingenraad telkenmale kunnen worden hernieuwd.

Het probleem van kamperende ouders aan de schoolpoort voor de inschrijving van hun kinderen wordt, rekening houdend met het proximateitsbeginsel, opgelost door het bijbouwen van scholen in onze grote steden, maar ook door een spreidingsbeleid van de allochtone kinderen over het hele scholenbestand. Vandaag zijn er enorme verschillen in het kwaliteitsniveau van het aangeboden onderwijs. Er zijn de zogenaamde 'witte scholen' - die allochtonen weren en werken met wachtlijsten - en 'zwarte scholen' - met een zeer hoge concentratie aan allochtone kinderen en zonder wachtlijsten. Een gelijkmatige en integreerbare allochtone minderheid zal het peil, de kwaliteit en de discipline van een school niet in gevaar brengen.

Alle scholen, ongeacht het net waartoe ze behoren, moeten op dezelfde manier gefinancierd worden. De financieringscriteria die onlangs werden ingevoerd om de kansengelijkheid te bevorderen worden afgeschaft. Volgens die criteria is de schooltoelage op dit moment afhankelijk van het opleidingsniveau van de moeder, het aantal leerlingen dat recht heeft op een schooltoelage, de thuistaal van de leerling (anderstaligheid geeft recht op meer toelage), de woonplaats en de opgelopen schoolachterstand van de kinderen in de buurt. Deze criteria zijn stigmatiserend voor de leerling en de ouders. De school kan op die manier ook de verpaupering aanmoedigen om de kas te spijzigen.

We staan wel achter de gedachte 'gelijkheid van uitkomst', en zijn ervan overtuigd dat we die in praktijk kunnen omzetten als we werken met kleinere klassen, als we leraren een bijzondere opleiding geven om met kansarme leerlingen om te gaan en als we de taalachterstand van allochtone jongeren al in de kleuterklas aanpakken.

De maximumfactuur wordt afgeschaft. Onder het mom van de kosteloosheid van het onderwijs en gelijke kansen is deze factuur recentelijk herleid tot belachelijk lage bedragen. Daardoor moeten de scholen hetzij waardevolle nevenschoolse initiatieven schrappen, hetzij allerlei bedelactiviteiten organiseren. Het wordt dan ook noodzakelijk geacht om een realistisch beleid te voeren inzake bijkomende schooluitgaven waarbij rekening wordt gehouden met de draagkracht van de ouders. Daartoe zullen we in de eerste plaats de scholen responsabiliseren. We zorgen er tevens voor dat ouders die de bijkomende schooluitgaven niet kunnen betalen beroep kunnen doen op OCMW-hulp, via tussenkomst van de schooldirectie.

Onze Vlaamse universiteiten doen het slecht in de verschillende kwaliteitsrankings en komen nergens in de top 100 voor. En dat terwijl we in de geglobaliseerde economie net moeten mikken op meer hoger opgeleide werkkrachten. Bovendien treft de kwaliteitsdaling vooral die universiteiten en hogescholen die door de belastingbetaler worden gefinancierd. Enkel de hogere inkomensklassen kunnen dit compenseren door hun kinderen duurdere bijkomende opleidingen in het buitenland te laten volgen. De kwaliteit van het universitaire en het hoger onderwijs in Vlaanderen moet dus dringend aanzienlijk verbeterd worden.

In Vlaanderen is het maximum aantal universiteiten per decreet vastgelegd op 6, het aantal hogescholen in associatie met die universiteiten ligt vast op 22. Indien dit aantal om budgettaire redenen verder wordt beperkt zal de kwaliteit van het hoger onderwijs verder ondermijnen. Samenwerking op bepaalde domeinen kan nuttig zijn, maar mag niet ten koste gaan van de onderwijskwaliteit. Indien bepaalde studierichtingen slechts kunnen gevolgd worden in een beperkt aantal instellingen zal elke stimulans om de kwaliteit te verhogen wegvallen. Geen monopolies dus, maar vrije concurrentie, zodat alle instellingen aangespoord worden de nodige inspanningen te doen in het streven naar excellentie. Bepaalde associaties waarbij hogescholen op die manier een universitair statuut krijgen, moeten absoluut vermeden worden.

Het aantal universiteiten en hogescholen moet dringend verhogen en we moeten werk maken van een betere verhouding docenten/studenten. Meer universiteiten en hogescholen kan via nieuwe initiatieven die toelaten dat buitenlandse instellingen een vestiging in Vlaanderen uitbouwen. Voor de erkenning van deze vestiging wordt er samengewerkt met een accreditatieagentschap op Europees niveau dat geuniformiseerde erkenningscriteria hanteert. Het is dit agentschap dat uiteindelijk zal beslissing of de erkenning er komt, zonder enige politieke interventie.

Universiteiten en hogescholen krijgen qua werking en structuren een grotere autonomie. Daarom moet de rector, de directeur of de decaan, een manager kunnen zijn, die het recht heeft professoren aan te werven, hun verloning te onderhandelen en hen bij slecht functioneren te ontslaan. Professoren krijgen een minimumwedge die bij decreet is vastgelegd. De universiteiten mogen hier bovenop bonussen uitkeren om topkwaliteit te kunnen aantrekken. Het toekennen van grotere flexibiliteit aan de universiteiten en hogescholen, moet hen eveneens toelaten om naar Angelsaksisch model een onderscheid te maken tussen onderzoeks- en doceroprodrachten. Hierbij wordt er enerzijds gewerkt met toponderzoekers die zich in hoofdzaak toelagen op researchactiviteiten, en anderzijds met docenten die zich in essentie focussen op het lesgeven.

Het Vlaams wetenschap- en innovatiebeleid is bijzonder ingewikkeld (cf. conclusie rapport Soete). De financiële middelen zijn versnipperd en de innovatie-instrumenten onoverzichtelijk. De dienstverlening moet dus transparanter en makkelijker toegankelijk worden. De steunaanvragen moeten eenvoudiger verlopen en bovendien elektronisch afhandelbaar worden. Het aantal steunmaatregelen zal dus drastisch verminderen. Hoewel er momenteel tientallen IWT-adviseurs ter beschikking staan van onze Vlaamse bedrijven, zweven er rond het IWT en de Europese programma's voor onderzoek en innovatie, tientallen consultancy-firma's die Vlaamse bedrijven en instellingen met raad en daad bijstaan tegen een fikse vergoeding. Dit is een teken aan de wand dat de aanvraagprocedures bij de Vlaamse overheid te log en te ingewikkeld zijn. We zullen er tevens voor zorgen dat de beslissingstermijnen voor het toekennen van financiële steun aanzienlijk worden ingekort.

De beschikbare innovatie-instrumenten moeten voldoende gekend zijn en moeten duidelijk, eenvormig en goed gecommuniceerd worden. Dit is dringend noodzakelijk omdat de projectfinancieringsmogelijkheden van het IWT én de steunmaatregelen voor het voorbereiden van Europese projecten bij veel Vlaamse bedrijven momenteel volkomen onbekend zijn.

De financiering van het fundamenteel onderzoek moet in de eerste plaats gebaseerd worden op excellentie. De gehanteerde verdeelsleutel moet dan ook veel sterker afhangen van de output van de universiteiten. Er moet rekening gehouden worden met wetenschappelijke publicaties, octrooien en de creatie van spin-offs. 'Peer review' met inschakeling van internationale experts dient hierbij een belangrijke rol te spelen. Momenteel worden de schaarse financiële middelen voor fundamenteel onderzoek verdeeld over de universiteiten aan de hand van de zogenaamde BOF-sleutel die op een ontransparante manier berekend wordt. Die BOF-sleutel houdt voor een groot deel de bestaande machtsverdeling tussen de universiteiten in stand zonder al te veel rekening te houden met de kwaliteit en de valorisatie van het uitgevoerde onderzoek. Voor een groot deel is deze BOF-sleutel dan ook louter gebaseerd op afspraken tussen de universiteiten.

Om die nieuwe verdeelsleutel op te volgen wordt een degelijk wetenschapsinformatiesysteem uitgewerkt dat de efficiëntie van het wetenschapsbeleid kan aftoetsen. Dit systeem laat ook toe dat onderzoekers via elektronische weg projectvoorstellen kunnen indienen en hun wetenschappelijk curriculum kunnen bijhouden. Het systeem moet eveneens toegankelijk zijn voor Vlaamse bedrijven die de haalbaarheid van onderzoeksresultaten in een vroeg stadium willen uittesten.

Verder pleiten we voor het afschaffen van de 'Vlaamse richtlijn m.b.t. steun aan onderzoeksprojecten met een mogelijke militaire affiniteit', en het opstellen van een nieuw kader voor wetenschappelijk onderzoek met eventuele militaire affiniteit en dit in permanent overleg met de industriële vertegenwoordigers.

Vlaanderen heeft de voorbije 15 jaar stelselmatig de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling verhoogd. Om efficiënt te zijn laten we de relatie tussen deze verhoging van de publieke uitgaven en deze van de private sector onderzoeken, en trekken we hieruit de passende beleidsconclusies.

Meer Vlaamse doctoraatsstudenten moeten toegang krijgen tot een doctoraatbeurs zonder afbreuk te doen aan de kwaliteitseisen voor het toekennen van een beurs. Doctoraten in samenwerking met de industrie moeten gestimuleerd worden en gebeuren via een uniek loket bij het FWO. We voorzien voldoende middelen om uitmuntende buitenlandse studenten de kans te geven in Vlaanderen een doctoraat voor te bereiden en aan wetenschappelijk onderzoek te doen. Dit laatste wordt opgenomen in het Vlaams beleid rond ontwikkelingssamenwerking. Bovendien voorzien we extra middelen om de mobiliteit en de uitwisseling van onderzoekers tussen de academische en industriële wereld te bevorderen.

Door het falen van het Belgische systeem is het voor onze Vlaamse onderzoekers momenteel veel moeilijker om samen te werken met collega's uit Brussel of Wallonië dan met collega's uit de rest van de wereld. We streven ernaar dat, via het afsluiten van samenwerkingsakkoorden met de andere gewesten, deze handicap wegvalt.

Via het afsluiten van bilaterale akkoorden met andere landen of regio's op vlak van O&O, willen we komen tot een meer transparante samenwerking volgens objectieve criteria. Belangrijke aandacht zal hierbij gaan naar die regio's die grenzen aan Vlaanderen om zo tot een O&O Euregio te komen.

Inzake nieuwe uitvindingen proberen we de interfacediensten aan onze Vlaamse universiteiten te versterken. Ook al worden er aan de hogescholen, onderzoeksinstituten en universiteiten in Vlaanderen vrij veel patenten genomen, zelden vinden deze uitvindingen hun weg naar de markt en de positieve impact op de Vlaamse economie is bijgevolg erg beperkt.

Ook de creatie van spin-offs gebaseerd op onderzoeksresultaten en patenten bekomen aan onze universiteiten en onderzoeksinstituten blijft ondermaats. Dit heeft twee oorzaken: Vlamingen hebben onvoldoende ondernemersmentaliteit (met 3% scoren we erg laag) en er is een tekort aan risicokapitaal voor de verschillende fases van een opstartende kennisintensieve onderneming. Daarom zullen we het ondernemerschap en het zaikapitaal fiscaal stimuleren.

We ontwikkelen fiscale instrumenten die het verschaffen van zaai(en groei)kapitaal aantrekkelijk maken zodat bedrijven in die belangrijkste eerste fases van hun ontwikkeling in Vlaanderen voldoende gesteund worden en uitvindingen niet onmiddellijk in buitenlandse handen terechtkomen.

Volgens de Lissabon-doelstelling moet Vlaanderen 3% van zijn uitgaven spenderen aan Onderzoek en Ontwikkeling (O&O): 1% overheidsuitgaven en 2% private middelen. De Vlaamse overheid zit vandaag op 0,70%. Voor ons is het essentieel dat Vlaanderen tijdens de volgende legislatuur niet alleen de 1% haalt maar dat ook bijzondere aandacht wordt besteed aan het optimaal gebruik van deze middelen. De 3%-norm mag echter niet als een fetisj worden aanzien. Ierland, een land dat binnen Europa vaak als een economisch voorbeeld wordt aanzien, maakt optimaal gebruik van fiscale stimuli die niet worden meegerekend voor de 3% doelstelling. Daarom streven we naar een optimale mix van fiscale stimuli en gerichte subsidiëring.

Het wetenschap- en innovatiebeleid dient in essentie te steunen op vijf bestaande overheidsinstellingen, met elk hun eigen finaliteit: de Vlaamse Raad voor WetenschapsBeleid (VRWB) dient te adviseren; de beleidsuitvoering dient te geschieden door het instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen (IWT), het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO) en het Agentschap Economie. Het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) dient de beleidsevaluatie en – voorbereiding te verzorgen. Logischerwijze zullen we de andere instellingen van het beleidsdomein op korte termijn evalueren en doorlichten. Indien de feitelijke meerwaarde niet bewezen kan worden moeten ze ophouden te bestaan en opgenomen worden in de reeds vermelde instellingen. De vrijgekomen middelen zullen we rechtstreekse injecteren in het beleidsdomein wetenschap en innovatie.